

LBRIS

We know
books

Bertrand Meyer-Stabley & Laurence Catinot-Crost

24 DE CREATOARE

traducere din limba franceză de
INES HRISTEA

Creat cu pasiune și savoir-faire. Un volum Baroque Books & Arts®.

ASTFEL, aceste douăzeci și patru de femei ne-au lăsat, ca moștenire, talentul lor: Jeanne Lanvin, Coco Chanel, Jeanne Toussaint, Helena Rubinstein, Laura Ashley, ca să nu mai vorbim de creatoare contemporane precum Donatella Versace, Diane von Fürstenberg sau Paloma Picasso, care și-au construit un parcurs plin de suspans, îmbinând tradiția cu modernitatea. De la nașterea brandurilor lor până la anii de glorie, trecând prin dramele lor și prin perioadele în care au intrat pe piața mondială a afacerilor, toată această poveste a marilor preotese ale lookului a fost presărată cu obstacole și cu lupte nemiloase.

Exponente ale epocii lor, creatoarele au devenit chipurile reprezentative ale stilului: au invitat creativitatea la fiecare dintre show-urile lor, au adus laolaltă tradiția și modernitatea, au sfidat toate Casandrele din lumea modei, au revoluționat cosmetica, au sofisticat arta parfumurilor, au cizelat parurile somptuoase. Fiecare dintre ele și-a dedicat viața gloriei luxului.

Toate aceste femei au avut sau încă au geniu: mai mult sau mai puțin evident, însă mereu prezent. Au purtat sau încă poartă în ele o anume stare de reverie și, deși au trăit sau mai trăiesc într-o lume a contrastelor, au introdus în modă arta de a te afișa în toată splendoarea. Odată cu ele, savoir-ul a intrat în competiție cu frivolitatea, iar gustul pentru glamour, cu acela pentru seducție. Binecuvântate fie toate aceste divine ale modei făcute cu pasiune, căci lor le datorăm eleganța și frumusețea!

I.

ÎMPĂRĂTESELE HAUTE COUTURE~ULUI

Cele pentru care couture-ul reprezintă o a doua natură

MULȚUMIRI

Autorii mulțumesc Departamentului de comunicare al Tiffany, lui Charles F. Dupêchez, Lyndei Maache și lui Anne Davies. Mulțumiri speciale îi sunt adresate lui Diane von Furstenberg, care a avut amabilitatea de a răspunde la corespondența noastră. În sfârșit, autorii își exprimă recunoștința față de Constance de Bartillat și de Charles Ficat.

CUPRINS

Introducere.....5

I. ÎMPĂRĂTESELE HAUTE COUTURE-ULUI Cele pentru care couture-ul reprezintă o a doua natură

1. Jeanne Lanvin, pioniera	9
2. Coco Chanel, revoluționara	27
3. Elsa Schiaparelli, originala.....	45
4. Madame Grès, doamna cu turban	59
5. Nina Ricci, burgheza.....	74
6. Carven, dinamica	85
7. Donatella Versace, prima donna	96

II. DIVELE STILISMULUI

Cele pentru care designul rimează cu șarmul

8. Sonia Rykiel, atemporală	113
9. Laura Ashley, romantică	128
10. Chantal Thomass, senzuala și delicata.....	146
11. Vivienne Westwood, provocatoarea.....	163

12. Diane von Furstenberg, cea mai elegantă.....	178
13. Stella McCartney, fiica epocii ei.....	193

III. REGINELE FRUMUȘEI

Cele pentru care cosmeticele rimează cu moda

14. Helena Rubinstein, împărăteasa.....	209
15. Elizabeth Arden, marea rivală a Helenei Rubinstein.....	238
16. Estée Lauder, gurul frumuseții.....	256
17. Surorile Carita sau arta de a coafa.....	270

IV. PRINȚESELE PARFUMULUI

Cele pentru care parfumul înseamnă o a doua piele

18. Hélène Rochas, frumoasa Hélène.....	279
19. Annick Goutal, vârful de gamă.....	291
20. Gloria Vanderbilt, parfumul gloriei.....	305
21. Lolita Lempicka, un vis senzual.....	315

V. CĂUTĂTOARELE DE DIAMANTE

Cele care se ocupă cu bijuteriile de lux

22. Jeanne Toussaint, pantera Cartier.....	331
23. Paloma Picasso, demna moștenitoare.....	347
24. Victoire de Castellane, zâna bună de la Dior.....	364
Bibliografie.....	374
Mulțumiri.....	378

1

JEANNE LANVIN, PIONIERA

Casa Jeanne Lanvin este cel mai vechi brand de modă care a supraviețuit până în prezent. Creatoarea sa, Jeanne Lanvin, a fost o vizionară, o cuturieră fără pereche, ale cărei lecții de creativitate sunt încă extrem de moderne. Jeanne Lanvin a fost urcată pe pedestalul modei încă din timpul vieții, însă a trebuit să vină anul 2015 pentru ca Parisul să-i dedice, în sfârșit, o expoziție majoră.

*

Copilăria lui Jeanne Lanvin a fost dintre cele mai modeste. Jeanne s-a născut în 1867, în Puteaux. Tatăl ei era litograf și, ca un bun artizan cu vederi republicane, chiar semăna într-o oarecare măsură cu Victor Hugo; mama ei, Blanche, era lenjereasă. Părinții aveau zece copii de hrănit. Mulți! Așa că Madame Lanvin a fost nevoită să se angajeze la Juliette Drouet, celebra prietenă a scriitorului. Asemănarea soțului cu acesta nu a avut niciun fel de relevanță la momentul angajării, însă ulterior i-a fost de folos lui

Hugo: când a hotărât să fugă din Franța lui „Napoleon cel Mic” și să se adăpostească în Belgia, Hugo a împrumutat documentele lui Jacques Lanvin.

Când a împlinit zece ani, Jeanne a intrat în serviciul unei modiste, ca „domnișoară de prăvălie”. Omnibuzul costa un sou, așa că, pentru a face economii, fetița mergea pe jos. O astfel de apreciere a banului spune mult despre micuța Jeanne! Curând, ea a devenit ucenică la Madame Félix, de pe Rue Faubourg-Saint-Honoré, numărul 15, apoi s-a mutat la Cordeau și Laugadin, de pe Rue des Mathurins, numărul 32. A continuat să economisească bani. Astfel, la șaptesprezece ani, a putut să plece la Barcelona, la o modistă en vogue, Caroline, cu scopul de a învăța și mai bine meserie. Acolo, din nou, a avut grijă să pună bani deoparte. În 1885, când s-a întors în Paris, și-a deschis propriul atelier, la intersecția dintre Rue Louvre și Rue Saint-Honoré, pentru ca ulterior, în 1896, să se mute pe Rue Boissy-d’Anglas. Doar trei camere din actuala Casă Lanvin!

În epoca în care a debutat ascensiunea stelară a lui Jeanne Lanvin, moda feminină era făcută de femei. Worth, cuturierul caselor regale și princiare, reprezenta excepția de la regulă. Colegele sale pariziene, descendentele lui Rose Bertin, care, în secolul al XVIII-lea, se remarcase la toate curțile europene, nu erau la acel moment decât niște debutante, aproape niște necunoscute. Majoritatea dintre acestea nu aveau alt atu decât degetele lor pricepute, foarfeca și ambiția de croitoreasă limitată la atelierul ei de cartier. Totuși, tocmai aceste artizane de geniu au făcut din Paris capitala unui imperiu pe care au continuat să-l dirijeze vreme de peste cincizeci de ani.

Prințesa Bibescu le-a descris perfect pe aceste căpitănese în fuste, care începuseră să creeze ceea ce nu se numea încă haute couture. În opinia ei, aceste doamne se

lepădaseră – din păcate! – de rămășițele feminității, luându-și „obiceiul de a da comenzi, care înăsprește privirea” și dobândind acel „simț al responsabilității, care crispează maxilarul”. Și prințesa româncă nu s-a înșelat: aceste femei dominante s-au masculinizat!

Jeanne Lanvin făcea și ea parte din această rasă a femeilor victorioase, avântul ei incredibil datorându-se exclusiv voinței și geniului ei „de mătase”. Totuși, începutul i-a fost încetinit de dificultățile materiale care i-au însoțit succesul eclatant. Niciodată nu găsea în anturajul ei capitalul care i-ar fi ușurat reușita. În acea perioadă, nimeni nu investea încă milioane în couture. Bărbații avuți preferau tablourile lui Carolus-Duran sau minele din Donețk.

S-a spus că această femeie, de o răceală politicoasă, avea ceva napoleonian: Jeanne Lanvin era impenetrabilă, însă platoșa ei din satin avea – din fericire! – și puncte slabe. Ceea ce a salvat-o de solitudinea feroce a marilor femei de afaceri a fost un copil.

Deși marcată de nevoi și de economii, viața lui Jeanne Lanvin a curs senin până în momentul unei întâlniri decisive: în 1896, Jeanne s-a măritat cu un ofițer italian, Emilio di Pietro; în 1897, i-a adus pe lume un copil, pe Marguerite; iar în 1903 cei doi au divorțat. Jeanne Lanvin a fost o femeie modernă avant la lettre: a fost o femeie independentă, o businesswoman și o mamă care și-a crescut singură copilul – o situație foarte prost văzută în epocă și care a împins-o să se recăsătorească în 1907. Unica ei fiică, Marguerite, a devenit curând adevărata ei pasiune și centrul universului ei. Astfel, Jeanne a hotărât să facă din inocența copilei cea mai frumoasă poezie, cele două trăind nedespărțite, într-o stare de adorație reciprocă. Mama nu a lăsat pe nimeni altcineva să se ocupe nici măcar de educația Margueritei.

Romanciera Louise de Vilmorin a găsit o formulă încântătoare, care definește perfect cariera lui Jeanne Lanvin, a cărei muză a fost Marguerite: „Ca s-o farmece pe copilă, ea a reușit, de-a fir a păr, să farmece lumea întreagă.“

În 1906, Jeanne Lanvin era deja o modistă care se lansase. Într-o zi, baroana de Rothschild tocmai proba o pălărie neagră din pai, cu borul ridicat într-o parte și garnisită cu o pană albă, când în salon a intrat o fetiță. Copila în vârstă de opt ani, cu părul blond împodobit cu o floare și cu rochița albă din muselină eterică, părea să fi ieșit direct dintr-un tablou englezesc. „Ce drăgălașă e!“, a exclamat baroana încântată. „E cel mai bine îmbrăcată domnișoară din tot Parisul! De unde i-ați cumpărat rochița asta splendidă?“ Jeanne i-a explicat clienței că ea însăși i-o cususe. În fiecare seară, la fel ca pe vremea când era doar o ucenică, croia și cosea, plină de iubire, pentru Marguerite a ei. Și cum o mare doamnă nu admiră niciodată fără să și dorească, baroana de Rothschild și-a exprimat dorința de a obține și ea o rochiță identică pentru fetița ei. Madame Lanvin s-a dat bătută.

În Paris, tot ce se șușotea pe la colțuri se afla rapid în întregul oraș. Curând, noul laitmotiv al tuturor mămicilor șic a devenit următorul: modista Lanvin croiește rochii adorabile pentru fetițe! Așa că, peste noapte, moștenitoarele de averi și de nume cu greutate au început s-o asalteze pe Jeanne cu cereri de haine cu care să-și îmbrace progeniturile. Iar Jeanne, cu instinctul ei dezvoltat pentru afaceri, a profitat imediat de șansa care se ivise: lângă atelierul de pălării a mai deschis rapid unul, dar de couture. Și a început să facă angajări: premiere, cusătorese și ucenice. Mama și fiica unite întru glorie: Jeanne Lanvin n-a stat pe gânduri! Întreaga ei viață a fost dominată de aceste două pasiuni aproape antonimice: respectul

profund față de o meserie care a făcut din ea une grande dame a couture-ului și dragostea viscerală, nuanțată și extrem de delicată pentru fiica ei.

Logoul Casei? Evident, silueta lui Jeanne și a fiicei ei. În timpul unei serate dansante cu tema Belle Époque, obiectivul unui fotograf a immortalizat imaginea lui Jeanne și a fetiței ei, atunci în vârstă de zece ani, care dansau împreună îmbrăcate în aceeași rochie și împodobite cu aceeași tiară. Casa Lanvin l-a comisionat pe jurnalistul și ilustratorul Paul Iribe să-i conceapă un logo, iar acesta a fost inspirat tocmai de fotografia în cauză: o scenă plină de dragoste maternă.

Așadar, Jeanne a debutat în sfera couture-ului pentru copii. Apoi mamele au început să-i solicite rochii „ca ale fetiței“: suple, din mătase, ușoare, proaspete, încântătoare. Toaletele Lanvin aveau deja toate caracteristicile care le fac și azi imediat recognoscibile: broderii și perlaje, inspirație grafică etnică și regională, sublima asociere dintre țesături și texturi. De la o colecție la alta, „rochia de stil“ – mereu șarmantă, tânără și gândită astfel încât să pună în valoare silueta – a cunoscut numeroase variațiuni: la nivelul lungimii și al lărgimii, la nivelul proporțiilor, al croiului și al detaliilor.

Ținutele Lanvin sunt și acum seducătoare, și cine altcineva ar fi putut să le imprime atât de mult șarm dacă nu tocmai această cuturieră a cărei principală sursă de inspirație a fost reprezentată de grațioasele haine de copii pe care s-a edificat succesul Casei?! „Rochii din flori tăiate! Lanvin e la fel ca mine: detestă rurarul“, a spus odinioară Sacha Guitry, bunul prieten al lui Jeanne, căruia cuturiera i-a îmbrăcat toate soțiile. Atât timp cât Sacha venea să asiste la probe, Jeanne știa că acesta era îndrăgostit: pentru el, orice haină de oraș, până la ultimul detaliu, avea importanța unui costum de scenă! Decupajul gulerului,

amplasarea pliurilor, totul își avea rostul în ansamblul imaginii pe care voia s-o proiecteze femeia iubită de el. Jeanne Lanvin a fost pentru acest rege al scenei un complice de vis, iar el nu uita niciodată s-o invite la repetițiile generale. Distinsă, plină de bunăvoință și cu simț practic, Jeanne frecventa expozițiile, adora Grecia și citea toate cărțile de artă care apăreau.

De-a lungul anilor, Casa Lanvin a înflorit pe Rue du Faubourg Saint-Honoré, la numărul 22. În 1925, în vasta „corabie” cu trei etaje, ancorată în inima capitalei, lucrau nu mai puțin de opt sute de persoane! Există un departament „chapeaux”, două ateliere „flou”, două ateliere „tailleur”, un atelier „lingerie”... Adevărată pepinieră de cusătorese admirabil de dibace – specialitatea Casei –, imobilul de la numărul 22 s-a transformat, în timp, într-un extraordinar imperiu al modei franceze. A mai fost inaugurat și un departament pentru blănuri. Tehnicile din domeniul blănăriei evoluaseră într-atât de mult, încât acum, prin asamblarea mai multor bucăți, se puteau obține suprafețe continue și omogene, la fel ca acelea ale stofelor.

Jeanne Lanvin și-a revendicat de timpuriu vocația de cuturieră și pe cea de istoric deopotrivă. Cu atât mai mult cu cât ea nu desena, ci avea angajat un modelist care să-i transpună ideile pe hârtie. Pentru inspirație, Jeanne consulta febril tot soiul de jurnale ilustrate, alcătuindu-și astfel o arhivă impresionantă, datorită căreia privea moda din perspectiva reprezentării imagistice și găsea inspirație în secolele anterioare.

Lumea însăși era izvorul ei de creativitate. Pentru modelele Lanvin, Jeanne se inspira din numeroasele ei călătorii și din splendorile trecutului. Nuanța unui nor gonit de furtună, dansul frunzelor în adierea vântului, freamătul unui val înaintând peste un recif de corali, amintirea unei pânze flamande, toate aceste impresii înregistrate în

diferite clipe puteau să dea naștere unei rochii. Acest proces se intensifica în perioadele de concepere a colecțiilor, ocupându-i aproape tot timpul. Închisă în liniștea biroului-bibliotecă, Jeanne săpa printre amintiri și venea cu idei, concepându-și modelele în compania fidelilor ei pechinezii care nu se dezlipeau de ea.

Meseria pe care și-o alesese nu accepta jumătățile de măsură, iar Jeanne i se dedica în totalitate: intrase în haute couture așa cum aderi la o religie, ca să venerezi frumosul și să-i închini întreaga ta existență. Jeanne Lanvin se apropia din instinct de ceea ce era șic și nobil, refuzând să vadă urâtenia. Pentru ea, nimic nu era „prea” magnific, bine făcut, luxos, costisitor, inspirat! Pentru fiecare colecție, se avânta în luptă cu toate forțele, cu curaj și încântare.

Jeanne Lanvin a pătruns în marea lume a couture-ului dând piept cu Worth, Doucet, Vionnet și Paquin, toți adevărate citadele ale bunului-gust; dând piept cu Poiret, aventurierul modei; și aproape umăr la umăr cu Chanel, cu care avea atât de puține lucruri în comun, dacă nu punem la socoteală energia lor debordantă (ambele înțeleseseră foarte devreme că doar prin muncă puteau să scape de sărăcie). Însă fata din Auvergne a fagocitat haute couture-ul. Coco Chanel a fost prima creatoare de modă care s-a ridicat realmente la înălțimea clientelei sale. Jeanne Lanvin a ripostat prin cele două căsătorii ale fiicei sale.

Lanvin-Chanel. Viețile lor intersectate conturează o „image de Epinal” clasică. Doar concluzia s-a abătut de la legile genului. La final, toată lumea a fost recompensată. Jeanne Lanvin, fosta midinetă, și-a măritat unica fiică, înzestrată cu o voce minunată (și cu un mare talent de pianistă, ea făcând turnee cu Nadia Boulanger), cu doctorul Jacquemaire. Câtă emoție era în imobilul de pe liniștita Rue Barbet-de-Jouy, unde se afla palatul arhiepiscopal, dar și palatul lui Jeanne! A fost organizată o recepție care

LIBRIS We know books
a fermecat toți privitorii. Doctorul Jacquemaire era nepotul lui Clemenceau, părintele Victoriei, o victorie încă proaspătă, pe care nimeni n-o uitase. Totuși, la capătul drumului s-a aflat divorțul. Ceea ce însă n-a contat, fiindcă el a fost urmat de o a doua căsătorie, la fel de prestigioasă. Jean de Polignac i-a dăruit nu doar numele, ci și un prenume nou (Marguerite a devenit Marie-Blanche) fostei fetițe care le încântase odinioară pe doamnele din „regatul” lui Monsieur Loubet. În materie de Who’s who, asta era o carte de vizită de neratat!

Și contrastul nu s-a oprit la acest nivel! De o parte era Mademoiselle Chanel, de cealaltă parte era Madame Lanvin. Una îi frecventa pe suprarealiști, cealaltă se învârtea doar în cercurile aristocratice. Una era mondenă, cealaltă, deloc. Așa că rivalitatea secretă și implacabilă dintre aceste două femei e ușor de înțeles. După N^o5, care a reprezentat triumful lui Chanel, Madame Lanvin a lansat *Mon péché*, tradus în engleză, în variantă pudică, *My Sin*, un parfum care a anunțat gloria Casei, aroma *Arpège*, unul dintre primele parfumuri adoptate în America. Însă ceea ce o irita cel mai mult pe Mademoiselle Chanel era faptul că artiștii apelau adesea la talentul lui Jeanne Lanvin.

Lui „Madame” – după cum stătea scris pe plăcuța fixată pe ușa biroului său – i se încredința să realizeze costume de scenă într-un ritm amețitor: în total, ea a conceput costumele pentru șaptesprezece piese de teatru! Actrițele Mary Pickford, Cécile Sorel și Yvonne Printemps, mai întâi pe scândura scenei și apoi în oraș, au simbolizat alianța dintre couture și spectacol, devenind cele mai cunoscute ambasadoare ale mării case de modă. Yvonne Printemps i-a rămas fidelă lui Lanvin chiar și după 1933, deci după ce l-a părăsit pe Sacha Guitry și a locuit cu marele actor Pierre Fresnay. Ceea ce, pe de altă parte, n-a

împiedicat-o pe cuturieră s-o îmbrace și pe cea de-a treia doamnă Guitry, adică pe Jacqueline Delubac.

Cu părul pieptănat în coc, cu ochii mici, uscați, dar perfect desenați, cu un freamăt abia sesizabil în spatele măștii, Jeanne Lanvin părea o femeie de nepătruns. Totuși succesul o însuflețea. Constant, se îmbrăca în alb și negru, iar la gât își anina un colier din perle. Jeanne Lanvin nu avea aspectul unei revoluționare și nici moda ei nu era așa. Ea întruchipa anii 1920, epoca în care bunul-gust își încrucișa spada cu insolitul avangardist. Și în care – supremă îndrăzneală! – hainele au început să fie în serviciul femeilor, nu să le constrângă. Astfel, în funcție de preferințe, stilul se adapta la morfologia fiecărei doamne. În chip de demonstrație avem unul dintre modele-far ale lui Lanvin: „rochia de stil”, cu talia largă și fusta bufantă, mereu plăcută la purtat și ideală indiferent de ocazie și de vârstă. La fel ca în cazul „rochiei-cămașă” – celălalt model reprezentativ al cuturiei –, linia era curată, dar îmbogățită cu ornamente – micul ei „păcat”! –, deci cu perle, broderii sau alte detalii artistice. O mulțime de circumvoluțiuni prețioase într-un joc al materialelor cu rezultat întotdeauna sofisticat!

Pentru femeile adevrate ale eleganței clasice, Madame Lanvin a știut să creeze un stil original, lipsit de revoluții deranjante, care respecta sensibilitatea epocii, dezvoltându-se într-un rafinament excepțional, datorat pasmanteriilor, broderiilor splendide și perlajelor proiectate în armonii florale lejere și proaspete.

În această perioadă, rochiile de seară Lanvin au ajuns de o splendoare inegalabilă. Madame, a cărei creativitate era debordantă, s-a asociat cu Armand-Albert Rateau. Ca fost elev al lui Boulle, acest arhitect-decorator producea motive pentru înfrumusețarea mobilierului, care iscau negreșit admirația, iar pentru Madame reprezentau o sursă nepuizabilă de inspirație... Sub eticheta „Lanvin

Décoration”, Armand-Albert și Jeanne și-au dat frâu liber pentru a-și exprima personalitățile lor, ținând același ideal de rafinament. Iar Expoziția din 1925 a celebrat, în mod public, fericita uniune a două figuri marcante, a două sensibilități, a două lumi.

Expoziția de Arte Decorative din 1925 nu i-a lăsat moștenire Parisului nici măcar un singur monument. Poate pentru că fericirea nu poate fi asamblată în piatră. Totuși, această manifestare culturală a reprezentat fără îndoială unul dintre momentele fericite din istoria capitalei franceze. Parisul, atât de scrupulos în ceea ce privește privilegiile lui, adoră, în același timp, ca ignoranța să-i fie demonstrată public. Această sarcină fusese asumată și de Diaghilev, care a reușit să reveleze numeroase talente venite din întreaga Europă și din Rusia. Așa că anul 1925 a preluat ștafeta. Dintr-odată, datorită jazzului și lui Joséphine Baker, parizienii au aflat că existau o artă, că există muzica și dansul oamenilor de culoare; au descoperit, încântați, că, până atunci, nu înțeleseseră nimic din Cehov (lecția aceasta fiindu-le dată de Stanislavski, în persoană, și de Pitoëff); că elvețienii nu erau chiar atât de stângaci și de nedelicați precum se credea, de vreme ce, în plin război, în Zürich, putuse să se nască dadaismul, o mișcare extrem de avangardistă; că în Italia exista un geniu necunoscut: Pirandello; că baletul suedez nu era succesorul celui rus; că era o dovadă de snobism să frecventezi anumite cinematografe, precum Vieux-Colombier, Ursulines sau Studio 28; că afișul pe care stătea scris „Antract” putea să anunțe un film de René Clair; că Jean Cocteau nu era doar un agitator, ci și un om de mare talent, iar Charlie Chaplin, un geniu.

În calitate de vicepreședintă a Expoziției și de președintă a „Classe 20 (vêtements)”, Jeanne Lanvin s-a împărțit pe mai multe fronturi: a expus, pe „Allée de la parure”,

alături de alți șaptezeci de cuturieri, și în „Loge de l’actrice”, ambele aflate sub cupola centrală a Grand Palais-ului, dar și în „Pavillion de l’Élégance”, din Cours la Reine, împreună cu Callot, Jenny și Worth, ca reprezentanți ai haute couture-ului, cu Cartier, simbolul bijuteriilor, și cu Hermès, vârful în materie de marochinărie.

Defilarea ei de modă din 1925 a fost un triumf: „Madame Lanvin ne-a prezentat, în decurs de o oră și fără nicio notă falsă, rochii reprezentative pentru moda anului 1925: «rochii de stil», dar și haine pentru băieței și fetițe. Maniera sa este atât de personală – sinonimă cu gustul, cu măsura și rafinamentul –, încât, nici măcar preț de o secundă, privirile nu ne-au fost dezamăgite de acest tur de forță, care, din contră, ne-a lăsat o amintire plină de grație și de armonie”, a anunțat *Gazette du Bon Ton*.

Simțul culorilor era unul dintre marile atuuri ale lui Jeanne Lanvin. Celebrul „Bleu Lanvin”, o nuanță de mov în degrade, se spune că i-ar fi fost inspirat de o frescă a lui Fra Angelico, văzută în Florența; „Verdele Vélasquez”, de *Sulițele*, tabloul maestrului andaluz expus în Muzeul Prado, din Madrid; iar „Rozul Polignac”, de la numele soțului lui Marguerite, i-ar fi fost sugerat de roșul cireșelor din *Natură moartă cu cireș și piersici* a lui Cézanne. Jeanne a știut să-și rafineze simțul cromatic nativ prin contactul cu pictorii: cei pe care-i frecventa, precum Vuillard sau Bonnard, sau cei pe care-i colecționa, precum Odilon Redon sau Renoir. Madame susținea că era foarte influențată de impresionisti și de maniera lor particulară de a înfățișa culorile și lumina, dând naștere unei stări interioare pe care ea încerca s-o integreze în propriile creații. Din dorința de a avea la îndemână culorile ideale pentru rochiile ei, în 1923 Jeanne Lanvin și-a deschis propriile ateliere de vopsit textile, în Nanterre. Avea mare nevoie de

ele, cu atât mai mult cu cât lucra foarte mult cu degradeuri și cu paiete.

Talentul lui Jeanne Lanvin era evident, însă ea nu a vrut niciodată să iasă prea mult în față: avea o siluetă și o aură impozante, care nu erau potrivite pentru promovarea hainelor juvenile pe care le concepea. Și din acest motiv, cuturiera nu purta decât ansambluri în alb și negru, cumiști și discrete, cu puține ornamente. Niciodată, de pildă, nu și-a purtat una dintre „rochiile de stil” fără ca aceasta să fie prevăzută cu mâneci și cu un decolteu minimal. Jeanne Lanvin nu căuta lumina reflectoarelor, spre deosebire de Chanel, care era ahtiată după ea. Dacă Poiret era excentric, iar Chanel, dominatoare, Jeanne era taciturnă și rezervată. Impunea o anumită distanță. De altfel, rareori discuta cu presa despre munca ei: avea destulă încredere în propriul talent ca să știe că hainele ei vorbeau de la sine. Din nou, spre deosebire de fata din Auvergne! Înainte de 1925, creațiile Lanvin le-au depășit pe cele Chanel în ceea ce privea succesul la critică și renumele. Ulterior, ambițioasa Chanel a preluat conducerea în materie de reputație și celebritate, asta din simplul motiv că viața ei privată era atât de publică! Totuși, Jeanne Lanvin și-a luat revanșa cu *Arpège*, parfumul ei legendar.

În 1927, Jeanne Lanvin a atins apogeul gloriei. În casa ei se reuniau o mulțime de artiști, pictori și scriitori, printre care Vuillard, Ravel și Colette; lumea artelor avea plăcerea s-o întâlnească în saloanele palatului Lanvin de pe Rue Barbet-de-Jouy. Edouard Bourdet și Jean Giraudoux, cei doi zei ai scenei, nu mergeau decât pe mâna ei!

În Paris, euforia postbelică era încă înfloritoare. Societatea trăia în sărbătoare și în lux, dând naștere unor noi idei și expresii artistice. Ravel tocmai compusese *Sonata pentru vioară și pian*; Picasso și-a expus *Plaja de la Dinard* și a fixat lumea cu privirea sa pătrunzătoare; fermecat,

Parisul a asistat la prezentarea primului film vorbit: *Cântărețul de jazz*, al lui Al Johnson; au apărut *Căprioarele* lui Francis Poulenc, în interpretarea Baletelor ruse; iar suprarealiștii s-au manifestat cu *Nadja* lui André Breton... Tot ce mișca, crea, se revolta, tot ce trăia intens exista, concentrat, în Paris, punctele fierbinți fiind, ca întotdeauna, Montparnasse-ul și Saint-Germain-des-Prés-ul, pentru unii, și restaurantele Maxim's și Fouquet's, pentru alții...

În acest context de nebunie creatoare și sub impulsul cuturierelor epocii s-au născut și cele mai bune parfumuri. Madame Lanvin a cerut de la început o capodoperă, o mireasmă excepțională, sublimă, inimitabilă, asemenea rochiilor sale, și, mai presus de orice, o mireasmă atemporală. André Fraysse, un „nas” tânăr, i-a transpus visul în realitate, imaginând *Arpège* – care a fost botezat astfel, în mod spontan, de Marie-Blanche de Polignac. Și, într-adevăr, *Arpège*-ul, superb ca un tablou de Vuillard, a fost și continuă să fie o capodoperă a echilibrului și a eleganței. Menit să prelungească la infinit șarmul splendorilor rochii Lanvin, asemenea unor poeme scrise din perle și mătase, el a sedus instantaneu Parisul. Iar globul negru, creat de Armand Rateau, ornamentat cu desenul lui Paul Iribe și pudrat cu aur fin, împreună cu dopul împodobit cu motivul godronului (despre care se spunea că era confecționat din coajă de pepene) au încununat strălucitoarea operă.

Rezultat al unei formule secrete, păstrate cu cea mai mare grijă, în care esențele cele mai rare, provenite din cele mai îndepărtate colțuri ale lumii, au fost amestecate subtil, *Arpège* lasă să se simtă, ca note de vârf, miresmele sublime ale trandafirului bulgăresc și ale iasomiei de Grasse, acestea fiind susținute de note ambrate și lemnoase. Au fost necesari trei ani de cercetări pline de răbdare ca să se ajungă la un echilibru perfect și la sentimentul exaltant

„nasul“ și-a atins scopul. Începând din 1924, Ernest Beaux făcea parte din tabăra inamică, tabăra Chanel – el a creat „Gardénia“, „Bois des îles“ și „Cuir de Russie“. Cu toate acestea, parfumierul i-a făcut acestui *Arpège* floral, în care predominau trandafirul, lăcrămioara, iasomia și narcisa și, prin asociere cu „fratele“ lui „Scandal“, mireasma de piele, următorul compliment: „E de un gust excepțional!“ Chanel, care în momentele de furie o acuza pe Lanvin că nu era decât o croitoreasă pentru bebeluși – ironia fiind iscată de rochiile pentru fete – n-a fost deloc fericită.

În schimb, Jeanne Lanvin s-a simțit liberă să-și savureze triumful în intimitatea palatului ei în care totul purta semnătura lui Armand Rateau. Nu exista salon, ascensor sau budoar care să nu fi fost atins de bagheta magică a decoratorului inovator, senzual și baroc: măsuță joasă ornamentată cu fazani, robinete în formă de pasăre, gheridoane cu picioare cambrate și împodobite cu blană de ocelot, masă de toaletă din bronz și fildeș, împodobită cu flori de lotus... atâtea și atâtea creații unice, care au marcat zborul spre succes al acestui artist Art Déco, poate cel mai mare al timpului său.

Între 1925 și 1935, Madame Lanvin a inventat un ideal de rochie, foarte fluidă și despicată pe lateral, însoțită de un corsaj suplu, adesea fără mâneci. Să nu se lase niciodată încorsetată de epocă și de dictatele acesteia: iată una dintre principalele preocupări ale cuturiei. În schimb, Jeanne avea propriile ei laitmotive: multe dintre ținutele ei purtau numele unor divinități antice. Simboluri precum trifoiul, nodul și floarea, trandafirul și margareta s-au repetat pe tot parcursul carierei sale. Iar vitraliile gotice, picturile și hainele istorice i-au hrănit simțul cromatic.

În acești ani, pălăria cloș și-a făcut ieșirea din scenă. Chipul trebuia să fie acum cât mai descoperit. Totuși, nicio

femeie șic nu îndrăznea să iasă din casă cu capul gol. Așa au apărut penele bengaleze strânse sub forma unui trandafir: această capodoperă s-a transformat într-un „motiv“, cu dimensiuni ce au variat de la acelea ale unui prespapier până la acelea ale unei ostii. Louise de Vilmorin a lansat nodurile din catifea, atașate părului prins în coadă – nicio altă elegantă a epocii nu le-a purtat cu la fel de multă grație ca ea! Noile rivale se numeau Maggy Rouff și Marcelle Dormoy, precum și Nina Ricci, Any Blatt și Kostio de War. Ca să-și etaleze rochiile, doamnele mergeau să dejuneze la Ledoyen sau la Maxim's ori să danseze la Ambassadeurs, pentru ca seara să se întâlnească la Florence, în Montmartre. Femeile căpătau din ce în ce mai multă influență, întrucât erau singurele care aveau destul timp să-și formeze gustul, vrând să imite modelele văzute la teatru sau la cinema ori despre care citiseră în romane.

La acel moment, Jeanne Lanvin era deja o doamnă în vârstă, ridicată la gradul de Ofițer al Legiunii de Onoare. Dar continua să facă turul saloanelor Casei sale. În atelier era temută, dar și iubită, fiind o persoană corectă. Detesta vorbele de duh răutăcioase. Împodobită cu bijuterii și cu blănuri și înconjurată de opere de artă, era un soi de divă distinsă. Christian Bérard nu-i rata niciuna dintre colecții, aducându-le cu el pe Berthe Bovy, Madeleine Ozeray sau Marie-Laure de Noailles. Cele mai cunoscute clientele ale lui Lanvin erau prințesa Poniatowski, Renée Vautier, Barbara Hutton și baroana de Rothschild.

Comenzile pentru marile baluri ale capitalei curgeau fără oprire. Câteva dintre aceste serate au rămas celebre: „Balul alb“ al contelui și al contesei Pecci-Blunt, ținut pe Rue de Babylone; „Balul campestru“ al baronului de Gunzburg, organizat în Bois de Boulogne; „Balul circuitului“ închipuit de Lady Mendl; balul lui Madame Bourdet și tablourile vii ale contelui și ale contesei Étienne de